

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ РІВНЕНСЬКОЇ
ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД “ РІВНЕНСЬКА ОБЛАСНА
СТАНЦІЯ ЮНИХ ТУРИСТІВ ” РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

ПОГОДЖЕНО

науково - методичною радою
Рівненського обласного
інституту післядипломної
педагогічної освіти
Протокол № 2 від 22.05. 2020 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказом управління освіти і науки
Рівненської обласної державної
адміністрації
№ 116 від 05.06. 2020 р.

Навчальна програма з позашкільної освіти
туристсько-краєзнавчого напрямку

“ Юні дослідники-краєзнавці ”

1 рік навчання

м. Рівне – 2020

Автори:

Брончук Наталія Олександрівна – заступник директора комунального закладу “ Рівненська обласна станція юних туристів ” Рівненської обласної ради.

Григор Л.М. – методист комунального закладу “ Рівненська обласна станція юних туристів ” Рівненської обласної ради.

Рецензент:

Мельничук В.В. – завідувач туристсько-краєзнавчим відділом комунального закладу “ Рівненська обласна станція юних туристів ” Рівненської обласної ради.

Пояснювальна записка

З початком нового століття в Україні відбувся перехід від однієї суспільної системи до іншої. Переоцінка духовних цінностей та руйнування звичних стереотипів – всі ці процеси знайшли своє відображення у формуванні світогляду підрастаючого покоління. Поширення соціальних проблем негативно вплинуло на розвиток національної свідомості молоді.

В рамках Руху учнівської молоді України за збереження та примноження традицій, звичаїв і обрядів народу “Моя земля – земля моїх батьків” проводиться Всеукраїнський зліт юних туристів - краєзнавців. Дана програма передбачає підготовку збірної команди області до зазначеного заходу. До складу збірної команди входять гуртківці, які мають певний рівень знань з історичного краєзнавства, географічного краєзнавства, фольклору та етнографії, екології, геології, археології і достатній рівень туристсько-спортивної підготовки.

Програма розрахована на роботу з учнями від 10 до 16 років.

Метою програми є оволодіння поняттями та знаннями з краєзнавства, історії, географії, археології, геології, етнології, відродження духовності, формування гармонійної, розвиненої особистості, розширення її світогляду та пропаганди здорового способу життя серед дітей і молоді шляхом залучення їх до активної діяльності з вивчення історії рідного краю та довкілля, географічних, етнографічних, історичних об’єктів, проведення краєзнавчих наукових досліджень та організації змістовного дозвілля.

Основні завдання програми полягають у формуванні таких компетентностей :

1. Пізнавальна компетентність: формувати уміння спостерігати за навколишнім середовищем, знайомитися з пам'ятками історії і культури, формувати особистісне сприйняття досліджуваного матеріалу;

2. Практична компетентність: уміти орієнтуватися на місцевості за допомогою компасу та карти, проходити маршрути за легендою, встановлювати намет, розпалювати вогнище в різних погодних умовах, готувати страви у похідних умовах на вогнищі, долати елементарні емітовані та природні перешкоди, дотримуватись основних правил техніки безпеки в туристських походах та під час змагань, подорожей, екскурсій;

3. Творча компетентність: брати участь в екскурсіях, експедиціях, акціях, пошуковій та дослідницькій роботі;

4. Соціальна компетентність: виховувати соціальну активність, культуру спілкування, здатність до співробітництва, повагу до людей праці, формування позитивних якостей емоційно-вольової сфери (самостійність, колективізм, працелюбність, ініціативність, відповідальність та інше), свідоме ставлення до власної безпеки та безпеки оточуючих, збереження та примноження культури, звичаїв, традицій українського народу.

Запропонована навчальна програма передбачає навантаження 6 та 9 годин на тиждень, загальна кількість годин на навчальний рік становить відповідно 216 та 324 годин.

На заняттях гуртка застосовуються різноманітні методи навчання в залежності від віку гуртківців. Серед них: пояснювально-ілюстративні (розповідь, пояснення, бесіда, ілюстрація, дискусія та ін.), репродуктивні (відтворювальні), тренінгові (розвиток знань, набуття вмінь та навичок), дискусійні, проблемно-пошукові (дослідницькі, пошукові) методи навчання. При проведенні практичних занять перевага надається спортивним та рухливим іграм з елементами туризму, краєзнавчим дослідженням за природою, історико-культурними об'єктами та інше.

Застосовуються різноманітні засоби навчання: експедиційні матеріали, наочні посібники, картографічний, роздатковий матеріал, технічні засоби навчання.

Для закріплення та реалізації набутих вихованцями знань, умінь та навичок у кінці навчального року проводиться літня туристсько-краєзнавча експедиція.

Вищий рівень, перший рік навчання **Навчально-тематичний план**

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	2/2		2/2
Історичне краєзнавство	10/14	12/22	22/36
Географічне краєзнавство	14/16	10/20	24/36
Фольклор та етнографія	14/18	10/20	24/38
Археологія	14/16	10/22	24/38
Геологія	16/18	10/20	26/38
Екологія	14/18	10/20	24/38
Орієнтування	8/8	16/30	24/38
Туристсько-спортивна підготовка	2/2	22/36	24/38
Туристсько-краєзнавча експедиція		22/22	22/22
Разом	94/112	122/212	216/324

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

2. Історичне краєзнавство (22/36 год.)

Теоретична частина. Теоретична підготовка з історії України. Основні поняття. Дати. Види історичних джерел.

Практична частина. Опис пам'яток історії та культури. Класифікація предметів за видами історичних джерел. Робота у фондах краєзнавчого музею. Робота в архіві. Залікове заняття.

3. Географічне краєзнавство (24/36 год.)

Теоретична частина. Теоретична підготовка з географії України. Основні поняття. Види ґрунтів.

Практична частина. Географічна прив'язка досліджуваного об'єкту. Опис ґрунтового розрізу. Визначення формули ділянки лісу. Визначення площі поперечного перерізу малої річки. Визначення швидкості течії річки. Визначення витрат води. Залікове заняття.

4. Фольклор та етнографія (24/38 год.)

Теоретична частина. Теоретична підготовка з етнографії України. Фольклор. Види фольклору. Звичаї та обряди.

Практична частина. Опис предмету народного побуту. Анкетування твору народної творчості. Розкриття обрядового значення запропонованого предмету. Робота в етнографічному музеї. Запис твору фольклорного зразка. Залікове заняття.

5. Археологія (24/38 год.)

Теоретична частина. Теоретична підготовка з археології України. Види археологічних знахідок.

Практична частина. Географічна прив'язка археологічної пам'ятки. Опис археологічної знахідки. Розмітка розкопу на місцевості методом “єгипетського трикутника” за запропонованими параметрами. Складання плану запропонованого розкопу у заданому масштабі. Зустріч з місцевими археологами. Залікове заняття.

6. Екологія (24/38 год.)

Теоретична частина. Теоретична підготовка з екології України. Основні поняття. Радіаційний фон.

Практична частина. Відбір проби води з водойми. Аналіз взятої проби води. Визначення радіаційного фону за допомогою радіометра. Робота на метеостанції. Залікове заняття.

7. Геологія (26/38 год.)

Теоретична частина. Теоретична підготовка з геології України. Мінерали. Гірські породи.

Практична частина. Географічна прив'язка геологічного відслонення. Опис геологічного відслонення. Визначення мінералів і гірських порід. Робота з матеріалами Рівненської геологічної експедиції. Залікове заняття.

8. Орієнтування (24/38 год.)

Теоретична частина. Орієнтування в заданому напрямі по карті. Орієнтування по лінії, позначеній на карті. Орієнтування по маркованій дистанції. Орієнтування по легенді.

Практична частина. Орієнтування на місцевості. Визначення азимуту.

Визначення умовних знаків топографічних карт, спортивних карт. Визначення сторін горизонту за місцевими ознаками. Визначення висоти недоступного об'єкта. Визначення відстані до недоступного об'єкта. Вимірювання відстані кроками. Участь у змаганнях із орієнтування.

9. Туристсько-спортивна підготовка (24/38 год.)

Теоретична частина. Правила техніки безпеки під час змагань.

Практична частина. Підйом по схилу спортивним способом. Спуск по схилу спортивним способом. Траверс схилу (горизонтальні і похилі ділянки). Навісна переправа (через річку, яр). Переправа по колоді (через річку, яр). Рух по купинах. Рух по жердинах. Переправа по паралельних мотузках (через річку, яр). Участь у змаганнях із пішохідного туризму.

10. Туристсько-краєзнавча експедиція (22/22 год.)

Практична частина. Туристсько-краєзнавча експедиція за напрямками туристсько-краєзнавчих досліджень: історичне краєзнавство, археологія, екологія, геологія, географічне краєзнавство, фольклор та етнографія. Звіт про роботу.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- основні поняття з історії та географії України;
- основи археології та етнографії;
- основи геології та екології;
- види орієнтування;
- техніку пішохідного туризму;
- правила техніки безпеки під час змагань.

Вихованці мають вміти:

- застосовувати теоретичні знання при проведенні практичних;
- проводити польові дослідження з історичного та географічного краєзнавства, геології, археології, екології, етнографії;
- мати певні знання з туристських навичок.

Вихованці мають набути досвід:

- читання карти, орієнтування на місцевості;
- догляд за спорядженням;
- проведення польових досліджень.

Література

1. Архангельський М.М., Шебалін О.Д. Тайны земли раскрываются в космосе. – М.: Знание, 1963.
2. Альошин В. М. Карта в спортивном ориентировании. – М.: ФиС, 1983.
3. Бардін К.В. Азбука туризму. - М.: Просвещение, 1981. -205 с
4. Бейдик О.О. Словник-довідник з географії туризму, рекреалогії та рекреаційної географії. — К: Палітра, 1998. – 130.
5. Булашев Г.О. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях. - К.: Довіра, 1992.
6. Биржаков М.Б. Введение в туризм. - СПб.: „Издательский дом „Герда“. 2003. - 320 с.
7. Воропай О. Звичаї нашого народу: Етнографічний нарис.-Т.1,2.-К: Оберіг, 1991.
8. Ганопольський В.І. Уроки туризму .-К .: Шкільний світ.-2004.
9. Геологічні пам’ятки України: у 3-х т./ В.П.Безвинний, С.В.Білецький, О.Б.Бобров та інші і за редакцією В.І.Калініна, Д.С.Гурського, І.В.Антакової. К.: ДІА, 2006.-т.1.-320с.
10. Камзіст Ж.С., Шевченко О.Л., Гідрогеологія України – К, Інкос, 2009 – 614с.
11. Короновський Н.В., Якушова А.Ф. Основы геологии – М., Высшая школа, 1991- 416 с.
12. Костов И. Минералогия. Наука о земле. М.: Мир, 1968.
13. Костриця М.Ю., Обозний В.В. Шкільна краєзнавчо-туристична робота. - К: Вища школа, 1995. - 224 с.
14. Коструб А.А, Медицинский справочник туриста. – М.:Профиздат, 1990.
15. Позашкільний туризм і краєзнавство в Україні: історія та сьогодення. – Івано-Франківськ: Тіповіт, 2010.
16. Кривопустов С.М, Скриль І.А. Методичні поради організатора змагань юних туристів – краєзнавців з екологічного та географічного краєзнавства. – Харків: облСЮТур, 2003;
17. Крисаченко В.С. Українознавство.Посібник.-К.: Либідь, 1996.
18. Літвінов Д.А. Справочник туриста .- Дніпропетровськ : ЕЦ „Восхождение”, 2005.
19. Лозко Г.С. Українське народознавство - : К. Зодіак –ЕКО, 1995.
20. Наровлянський О.Д., Наровлянська М.Д., Пустовойт В.О. Шкільний туризм. –К .: Шкільний світ — 2009.
21. Некос В.Е, Космачева М.В, Космачев В.Г. Методика проведения учебных геолого-географических краеведческих экскурсий : Учеб. пособие. - Харьков: ХГУ, 1991.
22. Огієнко І. Українська культура.-К.: Довіра, 1993.
23. Пересадько В.А, Борисенко Л.Я. Шкільний словник-довідник з картографії й топографії. – Харків: Видав. гр. “Основа”, 2004. – (Бібліотека журналу “Географія”).

- 24.Правила проведення туристських подорожей з учнівською і студентською молоддю України.
- 25.Наказ Міністерства освіти і науки України від 24.03.2006. - 237 / Інформаційний збірник МОН 2007, № 01, стор. 3 – 24.
- 26.Правила змагань зі спортивного орієнтування. К: ФСО України, 2004.
- 27.Правила проведення туристських подорожей з учнівською і студентською молоддю України / Наказ Міністерства освіти і науки України від 24.03. 2006 року № 237 /Інформаційний збірник МОН 2007, № 1, стор. 3 – 24.
- 28.Чубинський П. Календарь народных обычаев и обрядов. – К. Музична Україна, 1993.